

Verhaal voor de VVSL 8-11-2014

Beste dames,

In de eerste plaats voel ik me zeer vereerd dat ik vandaag voor jullie het woord mag voeren. Wie had dat gedacht, ikzelf in elk geval niet, ik vond mezelf niet zo'n typische èle, eigenlijk heb ik dat ook nooit gevonden.

Waarom? Ik wil om die vraag te beantwoorden beginnen met een dichterlijke sfeerschets over toen en nu. Daarna wil ik dan ingaan op drie generaties vrouwelijke studenten, waarvan twee te Leiden.

Sfeerschets:

Die buidel herinner ik me nog
De zolder de kale vloer
Je was Minder in die tijd

Je wilde Meer worden
Dat was de bedoeling
Zolang ik me kon herinneren al
In het Den Haag van mijn ouders

Waar de oorlog
Werd opgevat
Als een gat in de tijd
Er standslijnen liepen dwars door de stad

Die stand die hield je òp
Sommigen hadden helaas nageslacht
Dat geen hersens had
En ouders wilden vooral voor mij een goede partij

Vrouwen met haar op hun tanden
Kwamen niet aan de man
En je studeerde bij voorkeur rechten
Daar kon je alle kanten mee op
En natuurlijk ook eventuele huwelijksbarrières mee slechten.

Je weg was uitgestippeld
Een repetitor sleepte je door je examen
En tijdens college ging de intelligentste vraag
Over het wel of niet openen van ramen

De stof ging langs je heen
Terwijl je de aandacht probeerde te trekken van degeen
Met wie je naar één
Van de vele feesten wilde

Sommigen raakten zwanger
Anderen zoals ik raakten de weg kwijt, soms beide
Maar de schijn bleef

We kregen een jaarclub
Deden een sherrykuur voor de hoogstnoodzakelijke lijn
Aten kaasfondue op elkaars kamers en
Meden in ons gesprek
innerlijke onzekerheden

Dat kwam pas later
50 jaar later om precies te zijn
Nu het leven ons in het licht van het naderende einde
Zoveel gelijker maakt
En er dankzij haperende hersens en heupen
niets meer is aan op te houden schijn.

Tja en dan nu iets over drie generaties, waarbij ik af en toe teruggrijp op de sfeerschets.

1927, mijn moeder kwam als rechtenstudente aan in Leiden en werd lid van de VVSL in het jaar waarin ook prinses Juliana, zeg maar Jula aankwam. Er waren toen 400 meisjesstudenten en het jaarlied van dat jaar dat gaat op de wijs van Wees gegroet met jubeltonen, was door Jula zelf geschreven, maar anoniem ingezonden (jaarlied 1927)

Even terug in de tijd.

In 1900 toen de oprichtster van de VVSL Nel Stokvis Cohen Stuart het initiatief nam een leesgezelschap van 12 meisjes bijeen te roepen waren er 850 studenten te Leiden waarvan 30 meisjes.

Nel zegt daar in een toespraak 50 jaar later over: meisjes wilden toen vooral niet opvallen. Blauwkous was een gevreesde bijnaam voor een vrouw die geleerd was en een minachting toonde voor huishoudelijke zaken. Ze breidden verwoed in die tijd, de breikous maakte de geesten lenig en was aanleiding tot een gemoedelijkheid zoals mannen die putten uit hun pijp. En onze hersens wogen lichter dan die van mannen, zei men (zie sfeerschets hierboven) aldus Nel Stokvis later

Mijn moeder's moeder had niet gestudeerd maar toen haar man die advocaat was vroeg overleed had ze de kracht en energie om drie kinderen op te voeden en ze alle drie een goede opvoeding te geven. Ik heb haar helaas niet gekend maar van haar werd juist om die reden steevast gezegd dat ze "op iedere tand een haartje had".

Mijn moeder, die veel van koken hield, gymnasium b had gedaan met hoge cijfers en eigenlijk liever scheikunde had gedaan studeerde rechten en leerde in Leiden mijn vader kennen. Ze werden beide advocaat in Den Haag en hielden kantoor op de Koninginnegracht 1, het bordje met hun beider naam erop is bewaard gebleven. De grootste krachtsinspanning en prestatie van mijn joodse moeder is geweest dat ze in haar eentje (haar man mijn vader was door een ongelukkige samenloop van omstandigheden gevlucht), haar beide dochters plus moeder door de kampen heeft

gesleept, zoals mijn oudste zus mij later vertelde. Terwijl Jula haar jaargenote dus in Canada zat zat zij met haar familie in Theresienstadt. Het kan verkeren.

Zoiets werd na de oorlog onmiddellijk vergeten of liever vernietst alsof het niet gebeurd was want opgebouwd moest er worden en dat deden mijn ouders toen ze weer bij elkaar waren. Ze hadden al vrij snel een goedlopende praktijk en een naar mijn mening minder goedlopend huwelijksleven, maar hebben dat toch mirabele dictu zo'n 60 jaar volgehouden.

Mijn moeder die dus zoveel kracht bezat in de oorlogsjaren, voedde me merkwaardigerwijs op met het idee dat je als vrouw eigenlijk niets was zonder een man. Tegelijk mocht je niet teveel van hem verwachten. Het was al heel wat als hij niet vreemd ging, niet dronk en goed verdiende. In de praktijk was de man en vader baas in huis, om 1 uur precies stond zijn lunch klaar en om 6 uur zijn avondeten. Mijn vader had graag nog een zoon gehad, helaas voor hem bezat hij drie dochters. Op een asbakje bij ons thuis stond de tekst: drie dochters en mama vier plagen voor papa. Wat het beroep van mijn moeder betreft haar naam stond dan wel op het naambordje van het kantoor maar veel zaken deed ze niet, misschien omdat ze slecht konden samenwerken.

Nel zegt in haar speech: De weg tot studie en maatschappelijke werkzaamheid was voor ons gebaand maar de poorten van de maatschappij stonden nog niet voldoende open. Wijzelf moesten nog leren onze apartheid te overwinnen. Ze heeft het over een eerdere generatie maar ik denk dat hetzelfde nog gold voor die van mijn moeder. Toch had mijn moeder bepaald een emancipatorische kant, ze was actief in het VVAO bestuur en in het bestuur van een huishoudschool waar ze altijd als de meisjes eindexamen deden erop hamerde dat ze ook als ze gingen trouwen moesten zorgen dat ze een goed beroep uitoefenden.

Wat mijn eigen generatie betreft, wij kwamen aan in 1964 en Nel Stokvis zegt al in 1950 dat de maatschappij ons dwz de (gestudeerde) vrouwen heeft aanvaard en zelfs is gaan waarderen. Volgens haar heeft ook de VVSL daartoe bijgedragen. Dat vind ik wel wat optimistisch (zie mijn sfeerschets).

Kijk ik naar mezelf dan was er evenals bij mijn moeder sprake van innerlijke verdeeldheid maar op een andere manier.

Innerlijk onzeker en niet bepaald overtuigd van mijn eigen kracht, werd ik in mijn opvattingen over huwelijk en gezin sterk beïnvloed door Simone de Beauvoir (De Tweede sekse uit 1949).

Ook Lilian Rubin is voor mij heel belangrijk geweest met haar ideeën over intieme vreemden die man en vrouw waren en dat een zoon vooral een ander rolpatroon moest leren kennen van zowel zijn moeder als zijn vader. Dat resulteerde soms in rigide gedrag van mijn kant zoals bij mijn oudste zoon die erg op mij geïnteresseerd was en Weg Weg riep als zijn vader aan zijn bedje stond. Maar bij mij kreeg hij in zo'n geval geen poot aan de grond. Niet verbazingwekkend dat hij nu niets moet hebben van een feministische ideologie en tot mijn teleurstelling niet heeft gekozen voor een zgn papadag nu hijzelf een kind heeft. Overigens is hij een prima vader ook of misschien juist?? zonder feministische ideologie.

Door de Beauvoir was ik ervan doordrongen dat ik moest werken voor de kost en niet afhankelijk moest worden van een man. Die werd niet vertrouwd. Al wat door mannen over vrouwen is geschreven moet als verdacht worden beschouwd omdat ze zowel rechter als partij in het geschil zijn aldus de Beauvoir in de Tweede Sekse.

Gelijke verdeling van taken was de opdracht, gecombineerd in de zeventiger/tachtiger jaren met “een werkster nam je niet want dat was uitbuiting”. Innerlijke onzekerheid werd gecombineerd met uiterste ambities op het terrein van werk in combinatie met gezin, relatie en hoognodige veranderingen daarin, de maatschappij die vrouwvriendelijker en geëmancipeerder moest worden.

Christien Brinkgreve zegt in haar boek het verlangen naar gezag:

In de jaren zeventig kantelde het moederschap van bestemming naar gevangenis, toen kinderen werden gezien als belemmering voor zelfontplooiing. Vrouwen moesten zelf iets zijn en dat werd nu gedefinieerd als iets wat losstond van de banden met anderen. Vrijheid werd vrijheid van binding. En liefde als valkuil ipv het oude beeld van liefde als bestemming.

Simone de Beauvoir zei het al wat dreigend in 1944 *De Anderen*: De mens is gedoemd zijn eigen leven te leven, vrouwen dus niet uitgezonderd!

Een schrikbeeld was ook: man verdwijnt met jong ding en jij in de bijstand die overigens juist in 1967 was ingesteld om vrouwen de kans te bieden los te komen van een gewelddadige of anderszins onmogelijke man. Ik ben een typisch voorbeeld niet van een èle misschien maar wel van een zestiger/zeventiger jaren veranderingsgezinde generatie vrouwen.

Dat begon al in de VVSL toen mijn novitiaats commissie de groene pakjes afschafte en verving door lichtblauwe en de novieten Corpsleden mochten begroeten op straat.

Een nieuwigheid, die ons toen behoorlijk kwalijk werd genomen en kun je nu zeggen eindigde in de opheffing van een aparte vrouwelijke studenten club.. Als lid van de Kunstcommissie hing ik blote oude mensen getekend door Aad Veldhoen op, ook al aanstootgevend.

In mijn latere leven werd ik strafrechthervormer en voorzitter van de Coornhert Liga een vereniging die het strafrecht kritisch benaderde en tegen de identificatieplicht was, ik werd lid van de Emancipatieraad, heb nog een tijdje in de gemeenteraad van Leiden gezeten namens de net opgerichte Rooie vrouwen, maar kreeg ruzie met de arrogante PvdA bestuurders, die de emancipatie hooguit lippendienst bewezen. Even een kleine anecdote, mijn mede raadslid Henriette van Dongen breide stevast hele truien in de raad eind jaren zeventig. Dat was toen erg in, voorzover er vrouwen in een gemeenteraad zat breidden ze (zie mijn sfeerschets). Ik beëindigde mijn carrière als uhd vrouw en recht die het Vrouwenverdrag handen en voeten moest geven, een toen al onmogelijke taak die me ook is opgebroken. In 2009 heb ik met anderen in Amsterdam een privacybeweging opgericht ivm de verplichting vingerafdrukken af te staan voor op het identiteitsbewijs, Ik had er als voorzitter Coornhert Liga voor gewaarschuwd en kon er nu als privacy activiste tegen strijden.

Het vechten tegen de bierkaai werd een soort handelsmerk in mijn leven zou je kunnen zeggen want de vraag is natuurlijk wat het allemaal heeft opgeleverd. Voor mezelf: Veel kortdurende arbeidscontracten omdat ik parttime werkte om gezin en werk te kunnen combineren en pas op mijn 50 ste een vast contract, waar ik toen overigens erg blij mee was.

De generatie na mij. Ik heb 2 zoons van resp 33 en 30 en een dochter van 29 en een kleindochter van anderhalf van mijn oudste zoon.

Over mijn dochter wil ik het even hebben hier:

Zij heeft in Amsterdam gestudeerd was daar lid van SSRA waarvan vele leden niet wisten waar de naam eigenlijk voor stond.

Zij is noch een blauwkous noch een breikous, zij is vooral zichzelf.

En dat vind ik nog het meest bijzonder: zij is overtuigd van zichzelf. Voor haar gevoel staat de wereld voor haar open en ze bezigt regelmatig de uitdrukking: Komt goed!

Op dit moment trekt ze met haar vriend door Iran. Ze zijn op wereldreis, hebben allebei hun baan opgezegd in de stellige overtuiging dat het allemaal goedkomt als ze terugkomen en hun huur weer moeten betalen.

Mijn dochter kreeg een vaste baan aangeboden bij de gemeente Den Haag voor ze vertrok maar ze heeft die niet aangenomen omdat ze zichzelf de tijd wilde geven na te denken over haar toekomst.

In een gesprek met haar gaf ze te kennen dat ze flexibilisering van arbeidsverhoudingen eigenlijk wel goedvond en dat je met vaste contracten zo vastroestte. Hoe dat is als ze kinderen krijgt valt natuurlijk nog te bezien, maar dit alles getuigt van een ongelooflijk vertrouwen in zichzelf maar ook in de toekomst in haar toekomst. Als je in jezelf gelooft doen anderen dat ook is de vaste overtuiging. Niet de wereld moet eerst veranderen en dan creëer je de condities om te emanciperen dwz jezelf en anderen te bevrijden van beperkingen, maar omgekeerd jij bent zelf het middelpunt en jij beïnvloedt door jouw gedrag en uitstraling de wereld om je heen. Jouw persoonlijke omgeving is de uitvergroting van je eigen bewustzijn, staat in een boek over boeddhistische psychologie en het is ook om die reden dat bv mindfulness zo populair is.

Dames, ik wil afsluiten, de kloof tussen mannen en vrouwen is kleiner geworden, de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen in Nederland neemt af maar niet wat betreft inkomen en minder snel dan in omliggende landen. Feminisme passé, no way, was de titel van een stukje in het Parool van 31 oktober geschreven door een studente Engels literatuur. Gelijke rechten voor mannen en vrouwen, het is een thema wat nog altijd heel eigentijds is volgens haar.

Feminisme gaat niet over vrouwen die mannen haten, het gaat over gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen.

Dit blijft actueel in Nel Stokvis haar tijd, waarin meisjesstudenten niet mochten opvallen en een heel klein gedeelte van de studerenden uitmaakten als in de huidige, waarin er meer meisjes dan jongensstudenten zijn.